

Speciální prevence kriminality v Policii České republiky

V rámci Ministerstva vnitra ani Policie České republiky neexistuje žádný orgán, který by se ve své činnosti systematicky specializoval na prevenci policejní delikvence, přesto se objevují alespoň parciální více či méně zdařilé snahy předcházet některým druhům trestné činnosti policistů, která se jeví jako zvláště závažná. K tomu však většinou dochází až v situaci, kdy již došlo ke značnému rozšíření takové kriminality. V důsledku toho bývá účinek těchto opatření nevalný. Přesto alespoň snahu o preventivní řešení nejzávažnějších a značně rozšířených druhů trestné činnosti lze hodnotit jak plausibilní, quoniam ut desint vires, tamen laudanda voluntas.

A. Prevence úniku informací

Velmi závažným problémem v poslední době je neoprávněné nakládání s informacemi, k nimž mají policisté z titulu svého postavení přístup. Prevencí delikvence na tomto úseku je především dokonalá ochrana těchto informací před jejich zneužitím. Ta by měla zahrnovat především následující komplex opatření, a to zejména v těchto oblastech:

1. Oblast personální bezpečnosti

Riziko úniku informací se zvyšuje přímo úměrně hodnotě informace a počtu osob, které mají k této informaci přístup.

- a) Informace z trestního řízení mají hodnotu jednak pro osoby, proti nimž je trestní řízení vedeno, a to především ve stádiu před zahájením trestního stíhání, neboť po zahájení trestního stíhání mají právo se s těmito informacemi legálně seznamovat. Vyzrazování informací z tohoto stádia trestního řízení za účelem jeho ztížení a zmaření lze snížit technicko bezpečnostními opatřeními, jak bude níže uvedeno.
- b) Tyto informace mají cenu pro hromadné sdělovací prostředky, které je komerčně získávají a využívají. Možná by stálo za úvahu tuto cenu devalvovat legislativně, a to zákonným zákazem poskytování informací médiu o trestních věcech, které dosud nebyly pravomocně skončeny. Tím by došlo k prosazení ústavní zásady presumpce neviny (čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod č. 2/1993 Sb.), avšak na úkor svobody projevu (cf. čl. 17 odst. 2 LZPS), kterou však lze zákonem omezit, jde-li o ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu či veřejnou bezpečnost (čl. 17 odst. 4 LZPS).
- c) Počet osob, které se mohou seznamovat s informacemi o trestním řízení, by měl být z důvodu snížení rizika jejich úniku co nejužší. Všechny nositele informací o trestním řízení, tedy nejen osoby služebně činné v orgánu činném v trestním řízení, by stálo za úvahu vázat pod sankcí povinností mlčenlivosti. Ve stádiu před zahájením trestního řízení by možná stálo za úvahu odejmout poškozeným a jejich zmocněncům právo nahlížet do spisů a pořizovat si z nich výpisky a kopie, neboť v této fázi řízení není jisté ani to, zda se trestný čin stal, tím méně, zda jím někdo mohl být poškozen. Legislativní realizace této úvahy by však mohla být považována za kolizi se zájmy poškozených, jejich zmocněnců a obhajoby.

2. Oblast bezpečnosti systémů na pořizování, reprodukci a transmigraci informací

Riziko úniku informací se snižuje technicko bezpečnostní úrovní a možností individuální zpětné identifikace uživatele těchto systémů.

- a) Informace by měla osoba služebně činná v orgánu činném v trestním řízení zpracovávat výlučně na počítači, jehož vybavení je schopné ireverzibilně zaznamenat a uchovávat v dlouhodobé paměti z obsahového i časového hlediska vznik, veškeré změny a uzavření jednotlivých dokumentů ve vazbě na jejich konkrétní zpracovatele.
- b) Počítač a celý informační systém pro pořizování a uchovávání informací o trestním řízení by měl být zabezpečen tak, aby k dokumentům měl kromě zpracovatele přístup jen nezbytně nutný počet osob, např. v podmínkách Policie České republiky pouze přímý nadřízený a ředitel útvaru.
- c) Dokument obsahující informace o trestním řízení by měl obsahovat nesmazatelný skrytý údaj, který by umožňoval zpětnou individuální identifikaci počítače, na němž byl zpracován, jakož i individuální identifikaci pořizovatele dokumentu.
- d) Jakákoli manipulace s dokumentem, tj. tisk, reprodukce, elektronické odeslání, ukládání na vnější disky a elektronická úložiště, by měla být ireverzibilně za osoby, která uvedenou operaci provedla.

B. Prevence ukládání pokut bez vydávání pokutových bloků

Ukládání pokut za dopravní přestupky bez vydávání bloků, nazývané v české policejní hantýrce „bezblokové řízení“, je tak rozšířeným nešvarem, že se objevily ve vedení ministerstva vnitra i policie úvahy o přijetí takových opatření, aby policistům bylo zamezeno na místě vybírat pokuty v hotovosti. Bylo například navrženo, aby řidiči platili pokuty na místě prostřednictvím platebních karet. Jiný návrh počítal s tím, že by policisté na místě vystavili řidiči blok na pokutu na místě nezaplacenou, pokud by nemohl nebo nebyl ochoten zaplatit pokutu prostřednictvím platební karty.

Žádný z těchto návrhů však nebyl akceptován. V případě zavedení placení pokut na místě prostřednictvím platebních karet by bylo nutné za tímto účelem policejní hlídky vybavit finančně značně nákladným zařízením, které by musel mít policista během služby stále při sobě, což například u pěších hlídek by bylo značně problematické. Bez tohoto zařízení by totiž policista nemohl řidiči vyhovět v realizaci jeho práva zaplatit pokutu na místě prostřednictvím platební karty. Vystavování bloků na pokutu na místě nezaplacenou je spojené s administrativní náročností spojenou s výběrem této pokuty, případně s jejím vymáháním v případě nezaplacení.

Domnívám se, že nezávisle na finanční a administrativní náročnosti navrhovaných opatření by tato úprava stěžejí mohla přinést požadovaný efekt. Lze totiž předpokládat, že policisté by nadále inkasovali peníze v hotovosti od řidičů za to, aby řidiči nemuseli řádným postupem platit pokutu vyšší, a navíc za to, že policisté jejich přestupek neoznámí správnímu úřadu, čímž se řidiči vyhnou jeho bodovému „ohodnocení“. Policisté totiž, pokud řidič předem odmítá vydávání pokutových bloků nebo dá najevo, že je srozuměn s tím, že pokutové bloky neobdrží, ukládají pokuty zpravidla v nižší výměře, což je pro řidiče jistě výhodnější.

Pro ilustraci uvádím faktický poznatek. Jeden známý podnikatel mi před několika lety sdělil, že prakticky stále pospíchá. Pokud ho zastaví policisté z důvodu překročení maximální povolené rychlosti, zeptá se jich zdvořile: „Pánové, za 500 CZK bez bloků?“ Nikdy prý nedostal zápornou odpověď. Pouze jednou, když předával policistovi pětisetkorunovou bankovku, policista se ohradil: „Ale pane řidiči, vy jste si nevšiml, že jsme tu dva?“ Rozmrzele předal tedy další pětisetkorunu, aby mohl bez problémů odjet. Když jsem jej požádal, zdali by nechtěl spolupracovat s inspekcí ministra vnitra na odhalování těchto nepoctivých policistů, jen se usmál se slovy, že v tom nespátřuje nic tak tragického, a když už to musí být, dá peníze raději policistům do kapsy, než aby je dal státu a jeho čas je příliš drahý na to, aby jej marnil na inspekci ministra vnitra nebo případně ještě u soudu.

C. Prevence obchodů s povolením k pobytu cizinců

Rozšířeným neduhem policistů služby cizinecké policie, kterým se naplňuje skutková podstata trestných činů úplatkářství a zneužití pravomoci veřejného činitele, je poskytování povolení k pobytu cizincům za nelegální úplatku. Ta je odstupňována podle druhu tohoto povolení a podle dostupných informací činí až 50 tisíc CZK.

Relativně účinným opatřením proti této delikvenci se zdálo být provedení dělby práce mezi jednotlivými policisty, kteří se na vydávání povolení podílejí tak, aby cizinec či zprostředkovatel vůbec nepřišel do styku s policistou, který bude zpracovávat konečné správní rozhodnutí. V praxi to znamená, že jeden z policistů přijme potřebné doklady, zkontroluje jejich úplnost a předá je vedoucímu. Ten rozhodne, kterému policistovi věc předá k dalšímu vyřízení, přičemž práci organizuje tak, aby policista přijímající doklady se nemohl dozvědět, který policista věc bude dále zpracovávat. Tento zpracovatel, který zásadně nesmí mít styk s veřejností, provede správní řízení a předá spis vedoucímu s návrhem řešení. Vedoucí postoupí spis dalšímu policistovi ke kontrole a zpracování konečného správního rozhodnutí. Policista, který zpracovává návrh správního rozhodnutí, nesmí vědět, kdo bude provádět kontrolu a zpracovávat konečné rozhodnutí.

Uvedeným postupem se částečně podařilo snížit riziko v tom směru, že vydání právního rozhodnutí bude ovlivněno úplatkem. Toto opatření však nemůže zamezit tomu, aby policisté přijímající doklady od cizince či zprostředkovatele spolu s nimi nepřijali i úplatek. Toho pak mohou použít k ovlivnění ostatních policistů, kteří se na zpracování správního rozhodnutí o povolení k pobytu cizince podílejí, a to včetně vedoucích pracovníků, což se, bohužel, v několika případech i stalo. Tím došlo k rozšíření korupce prakticky na celé oddělení cizinecké policie. Uvedená dělba práce tedy nemusí nutně snížit korupci v cizinecké policii, ale může ji paradoxně i rozšířit. Navíc realizace takové dělby práce je myslitelná pouze u větších oddělení.

D. Prevence drogové kriminality

Drogová kriminalita policistů není příliš rozšířeným jevem. Přesto se v minulosti vyskytlo několik případů, kdy policista během výkonu služby byl pod vlivem omamných a psychotropních látek, případně s nimi obchodoval nebo je dokonce sám vyráběl. Z důvodu prevence tohoto druhu kriminality inspekce ministra vnitra v roce 2001 navrhla a prosadila, aby u uchazečů o přijetí k policii bylo v rámci přijímacího řízení obligatorně prováděno vyšetření závislosti na omamných a psychotropních látkách. Současně s tím se podařilo docílit toho, aby nadřizený v případě důvodného podezření, že jeho podřízený je pod vlivem takové látky, měl právo a povinnost nechat provést u tohoto policisty orientační zkoušku na přítomnost této látky a v případě jejího pozitivního výsledku nařídil policistovi podrobit se lékařskému vyšetření. Pokud by se prokázalo, že policista vykonával službu pod vlivem omamné a psychotropní látky, služební funkcionář byl povinen přijmout vůči policistovi kázeňské, případně personální opatření nebo s ohledem na okolnosti případu věc předat inspekci ministerstva vnitra pro podezření ze spáchání trestného činu ohrožování pod vlivem návykové látky.

Provedená opatření byla ze strany vedení policie akceptována. Následně byla explicitně právně zakotvena v tehdy připravovaném návrhu zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Navrhované znění bylo schváleno a je součástí tohoto zákona. Tím se uvedená protidrogová opatření od 1. ledna 2007, kdy nabyl tento zákon č. 361/2003 Sb. účinnosti, vztahují nejen na policisty, ale i na příslušníky ostatních bezpečnostních sborů.

Ministerstvo vnitra
Inspekce ministra vnitra
e-mail: lsalvet@mvcv.cz